

Cecilia von Brandenburg

Kuinka tavoittaa varjossa olevaa?

Tämä essee käsittelee, kuinka todellisuus voi ilmetä ja näkyä, sekä kuinka ihmiset antavat merkityksiä teoilleen suhteessa menetettyyn paratiisiin, kaipaukseen, varjoon ja taiteeseen. Tarkoituksenani on yrittää avata kysymyksiä siitä, miten olemiseen liittyvä pohdinta on kietoutunut kaipaukseen totuuden löytämisestä eri aikoina ja eri ajattelijoiden kautta. Pohdin, liittykö inhimilliseen olemassaoloon ja tiettyjen tapahtumien historiallisuuteen jotain, joka on varjossa meiltä mutta näyttäytyy ehkä lyhyinä hetkinä. Ymmärrystä ja ajattelua on usein verrattu valoon ja maailmaa salaisuuteen. Mielestäni on mielenkiintoista pohtia, mitä maailmassaolo vaatii, jotta pystymme näkemään myös, mitä tämä valo kohtaa ja millä kaikilla tavoin se voi kohdata varjon. Goethe (1749–1832) esitti väriopissaan ajatuksen, että värit ovat valon ja pimeyden tekoja ja kärsimyksiä, *die Farben sind Taten des Lichts, Taten und Leiden*. Tämä lause sisältää käsityksen valosta ja pimeydestä aktiivisina, liikkuvina ja muuntuvina olomuotoina.

Onko varjo kuoleman kaltaista? Platon kuvaa dialogissaan *Faidon* kuolemaa aikana, jonka sielut viettävät ruumiillistumiensa välillä ideoiden maailmassa. Uudelleen herääminen maailmaan saa muistot tästä kauniista ja paratiisimaisesta tilasta katomaan. Toisaalta herääminen tähän maailmaan on omaan ruumiillisuuteen ja myös ruumiin kokemuksellisuuteen palaamista.

Tutkimuksellinen tarkastelu vaatii aiheesta ”puhumista”, joka asettaa todellisuuden havainnoinnille omat vaatimuksensa. Kirjoittaminen on eri hetkessä ja eri todellisuudessa olemista kuin asioiden pohdiskelu. Tuomas Akvinolainen (1225–1274) esitti tälle vastakkaisen ajatuksen. Hänen mielestään tieteellisessä tutkimuksessa meillä on mahdollisuus tehdä tarkkoja havaintoja tutkittavasta aiheesta, mutta niistä puhuminen on vaikeaa, koska silloin asioita koskeva konteksti on

hämärtynyt. Toisaalta konteksti hämärtyy joka tapauksessa, jos valaisen vain yhden alueen, koska yhtä ajatusta tarkastellessani jäävät muut ajatukset varjoon. Siksi yritän tässä esseessä suunnata katsettani eri suuntiin tiedostaen parhaani mukaan myös, että tämä valaistu jättää lukuisan määrän muita näkökulmia pimentoonsa.

Paratiisista ja menetetyistä täydellisyydestä

Kautta aikojen on ihmissuku kertonut tarinoita kadonneesta alkutilasta, paratiisista, johon on liittynyt ajatus menetetyistä onnista. Paratiisi on näissä kuvauksissa usein kaunis ja harmoninen puutarha kaukaisessa paikassa. Kreikkalaisella ajalla paratiisia kuvasi autuaitten saari, jonne pääsy vaati matkan meren yli tai kuoleamisen kautta. Paratiisi itsessään takasi kuitenkin kuolemattomuuden.^{1*} Myös Raamattuun sisältyy tarina yltäkylläisyydestä paratiisissa. Ilmestyskirjassa paratiisi kuvataan paikkana, jonka alla virtaa elävän veden virta. Paratiisitarina on jatkoa maailman luomiselle. Keskeistä tarinassa on puu, joka sisältää sekä oikeaa että väärää tietoa. Tämä puu esiintyy myös myöhemmissä kristillisissä myyteissä, jossa sen kerrotaan muuttuneen Kristuksen ristiinnaulitsemisen puuksi.

Jumala antoi paratiisissa ihmiselle jotain hyvää mutta katui tätä tekoaan myöhemmin. Paratiisi sisältää myös tarinan sukupuolten välisestä erosta, sillä se liittyy Aatamin ja Eevan tarinaan. Aatami luotiin autiomaan hiekasta, kovista ja kuivista aineksista ja tehtiin sitten näkyväksi. Eeva sen sijaan luotiin jo valmiista aineesta maailmaan. Vaikka paratiisi oli Aatamille eri asia kuin Eevalle, kohdeltiin heitä molempia paratiisissa samalla tavoin. Heidät karkotettiin erämaahan, sillä jumalan antamat ehdot olivat mahdottomia toteuttaa. Paratiisin menetys tarkoitti myös paratiisillisen olotilan menetystä, johon ihmisellä on jäänyt kaipaus. Ihminen onkin maanpäällisen elämän kaipauksessaan jäänyt ikuisesti etsimään paratiisillisia asuinpaikkoja ja siihen liittyviä olotiloja.

Raamatun kertomuksen kaltaisia paratiiseja on esiintynyt monien vanhojen kulttuurien tarinoissa. Myös myytti kulta-ajasta sisältää paratiisinomaisia kuvauksia, jotka sisältävät ihmisen alkuperän, toivon paluusta siihen ja olemassaolon täyttymisen paluun kautta. Eden, mallipuutarha, edustaa täydellisyyttä, jota on kuitenkin hoidettava, muuten se tuhoutuu. Tuhoutumisen varjo näyttää olemisen toisen puolen. Ihminen tajuaa, ettei hän ole täydellinen ja jää kaipaamaan takaisin paratiisiin, joka mahdollistaisi eheytyksen ja täydellistymisen.²

Orhan Pamuk kirjoittaa romaanissaan ”Nimeni on Punainen”³ taiteilijoista, jotka maalaavat kuvaa kuvasta, joka on syntynyt paratiisista. Orientaalisen ja länsimaisen taiteen näkemyserot ilmenevät tarinassa kuvauksena vanhakantaisista miniatyristeistä, joiden tehtävänä on maalata kuva täydellisestä maailmasta. Tämä maailma on kuva

---

* Viitteet ovat artikkelin lopussa.

siitä, kuinka jumala näki maailman saatuaan kaiken valmiiksi. Yksilöllisyys oli kielletty vanhoja mestareita jäljittelevässä taiteessa. Täydellisyydestä poikkeaminen on virhe, josta seuraa rangaistus.⁴

Voiko taide olla kuin Edenin puutarha? Voiko se edustaa jotain, jota ihminen ei saisi tehdä, samoin kuin Kain Raamatussa ei jumalan mielestä saanut luoda itselleen puutarhaa. Siksikö taiteelle asetetaan esteitä ja rajoituksia? Ihminen on itse aikojen kulussa huolehtinut tästä. Tähän kuvitteluun syyllistyminen on tuonut mukanaan varjon.

Paratiisin teema oli esillä Al-Ghazzalin (1058-1111) kirjoituksissa. Hänen mukaansa valo sai puutarhan näkyväksi ja kasvamaan. Sillä puutarhan todellisuus on valo, jota se manifestoi. Näkeminen mahdollistuu, koska jokin muu valaisee todellisuutta.

Al-Ghazzali kehitti valoa ja näkemistä koskevan teorian, jossa hän kommentoi Koraanin tekstejä. ”Ihmisen sielu periytyy universaalista jumalallisesta”, kirjoittaa Al-Ghazzali. Tämä jumalallinen on ihmisen suurin pyrkimys ja päämäärä. Pääsy jumalallisen äärelle tapahtuu fyysisten tarpeiden kontrollin kautta, ja kontrollin tarkoituksena on sielun puhdistaminen. Jumalalliselle kauneudelle uhrautuminen inspiroi rakkautta ja jumalalliselle majesteetille uhrautuminen inspiroi kunnioitusta. Al-Ghazzalin opetukset vaikuttivat kristinuskoon Espanjassa ja koko Euroopassa. Hänen oppinsa vaikuttivat myös juutalaisuuteen ja jättivät jälkensä islamilaisuuden kehitykseen. Myös Tuomas Akvinolainen opiskeli Al-Ghazzalin kirjoituksia. Teologien mukaan Al-Ghazzalin ajatukset vaikuttivat Akvinolaisen armoon liittyvän teorian syntyyn. Hänen mukaansa jumalalle (totuudelle) uhrautuminen sisältää ajatuksen armosta, joka on samalla ihmisen viimeisin ja korkein päämäärä. Jo ennen Akvinolaista Al-Ghazzali kirjoittaa: ”taivaallinen armo on suhteessa jumalan rakkauteen maata kohtaan”. Myös Dantelle olivat Al-Ghazzalin tekstit merkittäviä.⁵

Dante kuvaa Jumalaisessa näytelmässään kiirastulen pengerrytyksi vuoreksi, jota kiivetään ylöspäin. Synneistä puhdistautunut pääsee viimein vuoren huipulle, jossa odottaa paratiisin ihanuus. Danten näkemys poikkesi jonkin verran kristillisen kirkon näkemyksestä. Yhteistä sille ja Danten kirjoituksille kuitenkin oli, että ihminen vapautuu lopulta kärsimyksestä ja taakasta koettelemusten kautta.⁶ Paratiisi esiintyi varhaiskristillisellä ajalla myös kuoleman ja elämän välitilana⁷.

Länsimaisessa ajattelussa paratiisiin liittyy viattomuuden ja onnellisuuden tiloja ja sitä on verrattu myös lapsuuden tilaan. Kristinuskon perisyntiajattelu teki vastasyntyneistä yhtä syntisiä kuin vanhuksista. Siitä huolimatta lapsuuteen liittyy ajattomuutta ja kaiken yhteenkuuluvuutta ilman muistoja ja syyllisyyden tunnetta. Lapsuuteen melankoliana liittyy käsitys menetetyistä, kadotetusta ajasta, muistista ja heräämisestä.⁸

Eri kulttuurien myytit vaihtelevat, mutta ne yrittävät selvittää ihmisen suhdetta maailmaan ja hänen ymmärryksensä kehittymistä. Omalla tavallaan ne myös palauttamalla kertomuksen uudelleen myös reflektoivat mennyttä kauneutta ja rakentavat sen kautta uutta suhdetta myös nykyisyyteen. Vaikka menetetty on

menetettyä, tuntuu silti, että pyrkimys takaisin houkuttelisi ihmistä myös taiteen tarinoiden kautta. Siksi mielestäni kaipuun lisäksi on mielenkiintoista pohtia itse taiteen olemusta suhteessa paratiisiin ja siihen, minkä ihminen ymmärtää täydellistyneenä todellisuutena.

Kaiken virtaavuudesta

Herakleitos (535-475) kirjoitti totuuden asemasta leikissä. Hän arvosti lakiin ja kosmiseen järjen ymmärtämiseen (logokseen) liittyviä pyrkimyksiä, sillä ne olivat hänen mielestään ainoan ja todellinen tiedon lähtökohta. Nämä pyrkimykset mahdollisti itseen syventyminen ja sopusointu oman logoksen ja luonnon välillä. Viisautta oli hänen mielestään "puhua totta, kuunnella luontoa ja toimia sen mukaan". Herakleitoksen näkemyksen mukaan logoksen saavuttamisen esteenä on harhaluuloissa ja oletamuksissa eläminen. Valveilla ollessaan ihminen on yhteisessä maailmassa, mutta nukkuessaan hän on kätkeyntynyt omaan maailmaansa. Siksi ihmiset on hänen mielestään herätettävä. Vastakohtaisetkin tapahtumat ovat loppujen lopuksi yhtä, samoin kuin päivä ja yö. Ilmiöt ovat kuitenkin itsessään ainutlaatuisia. Kaiken ykseys perustuu oletuksiin, että ihmiset ovat keksineet ominaisuuksille rajat, mutta näitä rajoja ei oikeastaan ole olemassa, sillä ominaisuudet edustavat jatkumoa. Asioiden kokeminen riippuu aistivasta olennosta. Ominaisuudet vaativat toisilleen vastakohtat, jotta niitä voi selittää.⁹

Hetken voi Herakleitoksen mukaan vangita ainoastaan aforististen fragmenttien avulla, sillä pitkät kirjoitukset muuttuivat hänen mielestään kuvitelmiksi. Herakleitos esitti käsityksen muuttuvasta, liikkuvasta todellisuudesta aforismissaan, jossa hän toteaa: ”et voi astua kahdesti samaan jokeen, uudet vedet siinä jo virtaavat” ja ”kaikki virtaa, mikään ei ole pysyvää”.¹⁰

Herakleitoksen ajatuksen mukaan ainoastaan muutos on todellista, sillä ihmisellä ei ole kiintopistettä kokemuksissaan, eikä ajattelussaan. Kiintopisteen ajattelu vääristää todellisuutta. Olemassaolo on mukana tässä muutoksessa. Se on kuin eteenpäin kulkeva virta, sekä virralla oleva silta, jotka molemmat liikkuvat. Myös ihminen liikkuu sillalla katsoessaan tätä virtaa. Hän vertasi todellisuutta leikkivään lapseen, joka sekin muuttuu, on arvaamaton, ja edustaa ei-lineaarista todellisuutta. Ei-lineaarisuus todellisuuden muotona tarkoittaa todellisuuden kohtaamista avoimuutena. Aikuiselle tämä todellisuuden muoto voi olla vaikea kohdata. Siksi lapsi onkin enemmän kuin aikuinen, leikkivä lapsi on kuningas tämän todellisuuden hallitsemisessa. Herakleitos halusi myös paljastaa muunlaisen elämän typeryyden, eli turhan elämän. Hän esitti kysymyksen ”minkä osa olen?”. Ainoastaan ihminen, joka pyrkii ymmärtämään todellisuuden ja tulevan muutoksen, voi olla oman itsensä kuningas.

Täällä olost, todellisuudesta ja totuudesta

Heideggerin mukaan ihminen ei ole ilmiömaailmaan suuntautuva mieli, vaan ihmiselle on keskeistä hänen elämänsä, täälläolonsa (Dasein) liittyvä pohdinta. Se, miten ihminen on suhteessa tähän olemiseensa, oli Heideggerin filosofian keskeisiä kysymyksiä. Hän väittää, että oleminen on peittynyt tai piiloutunut ihmisiltä eri aikakausina. Maailma tapahtumisena ei tarkoittanut Heideggerille ympäröivää todellisuutta, vaan mielekkyyden piiriä, joka mahdollistaa avautumisen. Olemisesta keskusteleminen tarkoitti kysymystä siitä, mikä on ihmisen olemassaolon perusta.¹¹ Heideggerin mukaan täälläolo jää kuitenkin itseltään kätkeytyksi, mikä on sille luonteenomaista¹².

Täälläoloon kuuluu myös paljon muuta, mm. lankeaminen, toteaa Heidegger ja selittää tätä aiemmin paljastetun avautumisena lumeen muodossa ja toisaalta uudelleen peittoon kätkeytymisenä¹³.

Olemisen paljastuminen tapahtuu liikkeessä, jossa fysis ja tehne mahdollistavat paljastumisen esilletulemisen¹⁴. Mielestäni hän ajattelussaan suhteessa ilmenemiseen luo yhtymäkohtia taiteeseen, sillä tässäkin tapahtumassa on kysymys totuuden paljastumisesta nyt-hetken kohtaamisessa.

Heideggerille nyt-hetki oli kuitenkin jotain muuta kuin miten se perinteisesti ymmärretään osana aikajanaa, tai ”elämysten” sarjaa. Hänelle jokainen ”nyt” on läsnä vain elämyksen kestoajan. Sillä todellista on vain elämys, eivätkä siksi sitä ennen tai sen jälkeen tulevat elämykset ole ”todellisia”. Tämä ajattelutapa poikkeaa perinteisestä tavastamme ymmärtää maailmanaikaa kuin se olisi filminauhan ruutujen kaltainen kokonaisuus, joka säilyy itsessään samanlaisena, nyt-hetket perättäin kuvaavana. Sen sijaan Heideggerin mukaan aika on kuin kuvitelma, jossa tuntemattomista lähteistä meitä kohti lähestyy asioita kuin virrassa, jotka sumun peitosta paljastuessaan näyttävät jotain todellisesta itsestään vain lyhyenä hetkenä, sillä menneet ja tulevat nyt -hetket eivät ole samalla tavalla todellisia nyt käsillä olevan hetken kanssa. Näin ymmärrettynä aika ei ole loputon virta, joka on olemassa menneessä ja tulevassa, vaan sen sijaan enemmänkin kuin hetkittäin ilmenevä virranosa tai näkymä tästä.¹⁵

Toisaalta Heidegger puhuu ajasta myös maailmanaikaan liittyvänä ongelmana. Täälläolon huoli johtaa pakoon kuoleman edessä ja pois päin katsomiseen maailmassa-olemisen lopusta. Kuolema asettuu nyt-hetkien harmittomaan virtaan kuin arvoituksellisena. Heideggerin mukaan ilmaus ”aika kuluu” ilmaisee täälläolon ymmärtämisestä oleellisesti enemmän, kuin mitä voisi olettaa, sillä se liittyy kokemuksellisuuteen.¹⁶

Olennaista Heideggerille oli pohtia kokemusta elämän historiallisuudesta ”olemisen mieltä” koskevan kysymyksen kautta. Ajallisuus ”tilanteena” asettaa ihmisen alttiiksi

uhalle, joka kohtaa häntä tulevaisuudesta päin, sillä aika ei ole hallittavissa. Elämä on Heideggerille itsensä elämistä, historiallista toteutumista. Näin käsitetty elämä on olemisen toteutumista, jossa ihminen on olemisen tapahtumisen paikka.¹⁷

Totuuden paljastuminen on myös totuuden oivaltamista johonkin kontekstiin liittyen. Heideggerille totuutta on kaikki se tapahtuminen, jossa olemme mukana. Olemme kaiken aikaa tapahtumista ja myös kaiken aikaa totuus on meille paljastuneena jollain tavalla. Kuitenkin vain olemalla täysin läsnä pystymme havaitsemaan totuuden todellisuuden sisässä. Totuudellisuudessa pysyminen tarkoittaa asioiden selittämättömyyden hyväksymistä osana totuutta, sillä totuuskäsityksessä on hänen mukaansa jätettävä tilaa ”kätkeytyvälle, epävarmalle, vetäytyvälle, varjolle ja sellaiselle, mitä emme voi tietää”.¹⁸

Todellisuus, totuuden avoimuus (aletheia) tarvitsee itsessään kätkeytyväisyyden (lethe), valon varjopuolen. Oikeellisuus ja vastaavuus ovat heideggerilaisen totuuden näkemisen vastakohta, sillä siinä totuus nähdään vain todellisuutta vastavana representaationa. Heideggerin mukaan totuuden ilmentyminen edellyttää alttiiksi asettumista maailmassa olemisen avoimeen tilaan, jossa asiat näyttäytyvät omalla tavallaan ja sellaisina, kuin ne ovat.¹⁹

Taiteesta totuuden ilmentymispaikkana

Heidegger tuo luennoissaan ”Taideteoksen alkuperä” (1935,1936) esiin ajatuksen, että teos on samalla valmistettu olio ja jokin, joka ilmaisee itsestään muuta, kuin mitä se pelkkänä oliona on. Hän irrottaa teoksen ilmaiseman merkityksen tekijästä riippumattomaksi. Myös taiteeseen liittyen totuus ja todellisuus eivät perustu vastaavuuteen, vaan aletheia-käsitykseen.²⁰

Totuus voi Heideggerin mukaan tapahtua taideteoksissa, sillä ne voivat osoittaa olemisen totuuteen ja mielekkyyteen. Taiteen tehtävänä on saada näkymättömässä ilmenevä totuus esille ja ilmentää olemista mielekkyytenä. Taiteen ymmärtäminen pelkästään esteettisenä voi kuitenkin latistaa tätä ymmärtämisen tapaa. Sillä se ei huomioi ajatusta, että taide liittyisi elämään osallistumiseen ja sen merkityksellistämiseen. Siksi taiteelta on hänen mukaansa tässä käsittelytavassa poistettu yhteys myös totuuteen.²¹

Taideteoksen kohtaamisessa ei siis Heideggerin mukaan ole olennaista se, kuinka koemme sen esteettisenä objektina, tai mitä se meille representoi. Voimme myös unohtaa ja ohittaa perinteisen subjekti-objekti -suhteeseen perustuvan taiteen esteettisen kokemisen pohdinnan.

Hän pitää tärkeänä, että taiteen äärellä viivytään pitkään. Heideggerin mukaan on luovuttava vaatimuksista ymmärtää taide välittömästi. Runouteen liittyen hän mainitsee, että olisi tärkeää, että runon voisi kuulla moneen kertaan. Taiteen ymmärtämiseen liittyä hänen mukaansa näyttäytymisen liikkeen seuraaminen.²²

Kreikkalainen temppeli toimii omalla paikallaan edelleen ympärillä olevan totuuden paljastajana. Näin myös Akropolis tekee mahdolliseksi ymmärtää konteksteja. Se antaa ”olioille niiden näyn” ja ihmiselle näköalan itseensä”. ”Jumala on temppelissä läsnä” ja läsnäolollaan laajentaa ja rajaa piirin pyhäksi. Näin taideteos tulee paikaksi, jossa totuus paljastuu, sillä se luo merkityksellisyyksiä tietylle yhteisölle. Taideteoksella on Heideggerin mukaan kahdenlaisia piirteitä. Ne liittyvät toisaalta maailman perustamiseen ja toisaalta esiin asettamiseen. Esiin asettaminen antaa ennen kaikkea aineen, ”maan²³” tulla esiin. ²⁴

Taideteoksen ymmärtäminen totuutta avaavana paikkana tarkoittaisi tämän mukaan Heideggerille ensinnäkin taiteen ilmenemisen yhteisön merkityksellisyyksien avaajana. Se synnyttää ja piilottaa yhteisön merkityksiä totuuden tapahtumisen paikkana. Lisäksi taideteos antaa materiaalin olla ”maata”, joka on itsessään sulkeutunutta. Kun tämä ”maa” asetetaan esille, se muuttuu sulkeutuneesta avoimeksi ja mahdollistaa totuuden aukeamisen taideteoksessa. Totuuden aukeaminen perustuu kuitenkin Heideggerin mukaan ”alkukiistalle”, jossa kätkeytyminen ja aukeaminen ovat suhteessa toisiinsa.²⁵

Ehkä taiteen ja varjon suhteen voisi Heideggerin ajatusten pohjalta nähdä myös jonkinlaisena kärsivällisyyttä vaativana ja koettelemuksia asettavana kiirastulena. Jos taiteen oma oleminen näyttäytyy vasta, kun olemme hyväksyneet vaatimuksen täydelliseen pysähtymiseen, on ehkä kysymys myös todellisuudesta, jota ihminen ei oikeastaan kovin helposti pysty kohtaamaan. Toisaalta hänen tarjoamansa taiteen kohtaamisen tapa ilmentää mielestäni nöyryyttä ja avoimuutta taiteen suhteen.

Mitä tästä voi päätellä

Kun seison huoneessa ja katson ikkunasta kaukaisuuteen, näen maiseman, jossa tapahtuu jotain. Hetkistä myöhemmin (en tiedä kuinka pitkä tuo hetki on) katson muistoihini ja näen toisia tapahtumia.

Elokuvassa ”Hiipivä tiikeri, piilotettu lohikäärme” ²⁶ sankari heijastuu tyynen järven pintaan ja samalla siihen heijastuu myös koko ympäröivä maisema. Maisema muuttuu hetkessä vuodenajoista toisiin. Kaikki heijastuu kaikkeen. Sankari liikkuu ilmassa järven yläpuolella vain kevyesti kengän kärjillään vettä koskettaen. Hän lävistää miekallaan veden pinnan niin, että se näkyy samaan aikaan pinnan yläpuolella ja pinnan alla. Pohdin, miltä valo, aurinko näyttää pinnan alta katsottuna.

Jos totuus paljastuu vain todellisuudessa, on oikeastaan vaikeaa tietää mikä on todellisuutta, kun uni ja hereillä olo läpäisevät toisiaan. Muistoihin kulkeminen on kuin kulkemista sisälle tilaan vähän samaan tapaan, kuin jos kulkisin katseella maalaukseen ja otettaisiin siihen taas etäisyyttä.

Lepo ja liike kietoutuvat jatkuvasti toisiinsa. Todellinen rauha ei voi olla koskaan olemassa ilman liikettä.

Jo vanha islamilainen arkkitehtuuri osasi käyttää valon ja veden heijastuksia hyväkseen. Todellisuus näyttää joskus itsestään heijastuksissa enemmän. Tästä on kaunis esimerkki Taj Mahalin palatsi edessä lepäävine vesialtaineen, jossa aineellinen muuttuu aineettomaksi. Näin ajatellen todellisuus, jossa elämme, on vain peilikuva sille, joka on todellista. Raamatun autiomaan voidaan ymmärtää olevan verhoamassa totuutta, tai se voi olla peilikuva jostain, joka on merkityksellistä. Tarvitsemme autiomaata ja paratiisia kuvina jostakin, jotta muistamme jotain siitä todellisuudesta joka koulutti ihmistä näkemän hyvän ja pahan ja sen, mikä on niiden ilmiasu. Siksi on tärkeää nähdä myös se, mihin se kuvat viittaavat.

Heideggerille totuus ei tarkoittanut jotakin, johon jo valmiiksi muotoillut ajatukset suuntautuvat, vaan enemmänkin jonkin kätkeytyvän paljastumisena. Totuus on näin ymmärrettynä liikettä ja tapahtumaa. Hänelle ei asioiden vastaavuuksilla (korrespondenssilla) ollut merkitystä. Korrespondenssijatuksen mukaisesti minusta myös siellä, missä korrespondenssi ei näy, tai ei ilmene, on sitä kuitenkin olemassa. Jäin siksi pohtimaan, puhuuko Heidegger missään vaiheessa totuudesta jonkinlaisena mahdollisuutena, asiana joka on olemassa, mutta jota emme havaitse. Totuus olisi myös siellä, mutta kuin vielä syvemmällä kätkeytyneisydessään.

Toisaalta se, että hän ei varsinaisesti puhu tämän- tai tuonpuoleisesta viittaa siihen, että totuus ei voi ilmetä jossain muualla vielä syvemmällä. Ilmeisen olennaista tähän teemaan liittyen oli, että Heidegger itse tarkoitti totuuden olemuksen irrallisena sekä antiikkiin perustuvasta adekvaation ajatuksesta että näkemisen oikeellisuutta korostavasta ajattelusta. Aletheettinen ei aukene ilman avointa tiedostamista siitä, että oleminen tarvitsee myös varjopuolen. Siksi varjot ovat hänen ajattelussaan ilmeisen tärkeitä. Varjo mahdollistaa leikin kätkeytyvyyden ja ei-kätkeytyvyyden välillä.

Heideggerille aletheia paljasti avautuneisuudessaan heijastuksia siitä, mikä on todellisempaa. Aletheian kautta totuuden näkymät liikkuvat ja vaihtelevat kuin peilin pinnalla. Tämä todellisuus purkautuu vain satunnaisesti eikä sitä voi muokata kuvaksi.

Ainoa keino päästä lähelle tätä tapahtumaa on pyrkiä sellaiseen todellisuuteen, jossa kiinnitämme huomiomme toisiin. Heideggerille ajattelu aktiivisena toimintana oli ihmiselämässä korkeinta, sillä ajatteluun sisältyvä olemisen mielekkyyden pohdinta liittyi kysymykseen olemisesta suhteessa ihmiseen ja siten myös vastuullisuuteen ja etiikkaan.

Viitteet

- 1 Kallio 1998,81
- 2 sama

- 3 Pamuk 2000
 4 Hämeen-Anttila 2000. [http-osoite \(haettu:14.4.2008\)](#)
 5 Al-Ghazzali. [http-osoite \(haettu: 14.4.2008\)](#)
 6 Wikipedia: Jumalainen näytelmä. [http-osoite \(haettu:14.4.2008\)](#)
 7 Kallio 1998,85
 8 Stewen 1998, 146-147
 9 Puumala. [http-osoite \(haettu: 15.4.2008\)](#)
 10 Seppänen. [http-osoite \(haettu:15.4.2008\)](#)
 11 Sakari 2000, 173-174
 12 Rée 2000, 21
 13 Heidegger 2000, 274
 14 Sakari 2000, 175
 15 Rée 2000, 55-56
 16 Heidegger 2000, 500-501
 17 Backman & Luoto. [http-osoite \(haettu: 15.4.2008\)](#)
 18 Sakari 2000,177
 19 ymt,178
 20 Sakari 1998, 37
 21 Sakari 2000, 179
 22 Sakari 1998, 38
 23 ”Maalla” Heidegger tarkoittaa asumisen perustaa. Maa myös kätkee kaiken kohoavan itseensä. Taideteoksiin liittyneenä maa on tärkeä, sillä ”teos antaa maan olla maa”.(Sakari 2000,182)
 24 Sakari 2000,181
 25 ymt, 182-183
 26 Elokuvan on ohjannut kiinalainen ohjaaja Ang Lee (2000)

Kirjallisuus

Al-Ghazzali (Al-Ghazel, in Latin) 1058-1111. *Abu Hamid Muhammad Al-Ghazzali Muslim Aversion to the writing, Impact on Christianity*. Doctor Wajih Saadeh An Arab American Catholic Scholar. <http://www.al-bushra.org/arbhrtg/ghazzali.htm> (14.4.2008)

Backman Jussi & Luoto Miika. *Heidegger: ajattelu ja teokset*. Filosofia.fi. Portti filosofiaan. <http://www.filosofia.fi/node/2404> (15.4.2008)

Heidegger Martin 2000. *Oleminen ja aika*. (suom. Kupiainen Reijo). Vastapaino, Jyväskylä.

Hämeen-Anttila Jaakko 2000. *Nimeni on murhaaja. Orhan Pamuk on Umberto Econ veroinen sivistyneen, historiallisen mysteerin tekijä Turkista*. HS.fi Kulttuuri - verkkosivut. Julkaistu: 26.11.2000 lehdessä osastolla Kulttuuri. <http://www.hs.fi/kirjat/artikkeli/Nimeni+on+murhaaja/HS20001126SI1KU02dbw> (14.4.2008)

Kallio Rakel 1998. Unelma täydellisestä onnesta – Piirteitä paratiisin ja kulta-ajan myyteistä ja niiden visuaalisista esityksistä. Kirjassa: Mattila Mirva (toim). *Taide ja okkultismi. Kirjoituksia taidehistorian rajamailta*. Taidehistoriallisia tutkimuksia 18. Gummerus, Helsinki. 81-95.

Pamuk Orhan 2000. *Nimeni on Punainen*. (suom. Kojo Tuula). Tammi, Helsinki.

Puumala Anne. *Herakleitos: fragmentit, filosofia, elämä*. <http://www.uta.fi/~anne.puumala/Herakleitos/tieto.htm> (15.4.2008)

Rée Jonathan 2000. *Historia ja totuus olemisessa ja ajassa*. (suom. Sivenius Hannu). Otava, Helsinki.

Sakari Marja 1998. Kohti merkityksen läpikuultavuutta. Sixten Ringbomin esittävän kuvan tulkinnasta. Kirjassa: Mattila Mirva (toim). *Taide ja okkultismi. Kirjoituksia taidehistorian rajamailta*. Taidehistoriallisia tutkimuksia 18. Gummerus, Helsinki. 33-41.

Sakari Marja 2000. *Käsitetaiteen etiikkaa. Suomalaisen käsitetaiteen postmodernia ja fenomenologista tulkintaa*. Dimensio 4. Väitöskirja. Valtion taidemuseon tieteellinen sarja. Valtion taidemuseo, Vaasa.

Seppänen Juha. *Filosofian sitaatit (1). Antiikista 1600-luvulle. Herakleitos*. <http://www.kolumbus.fi/juha.seppanen/jssivut/sitaatit/filsit/filsit1.htm#hera> (15.4.2008)

Stewen Riikka 1998. Lapsuuden kuvia 1800-luvun muistikirjasta. Kirjassa: Mattila Mirva (toim). *Taide ja okkultismi. Kirjoituksia taidehistorian rajamailta*. Taidehistoriallisia tutkimuksia 18. Gummerus, Helsinki. 143-155.

Wikipedia. *Jumalainen näytelmä. Kiirastuli*. <http://fi.wikipedia.org/wiki/Kiirastuli> (14.4.2008)